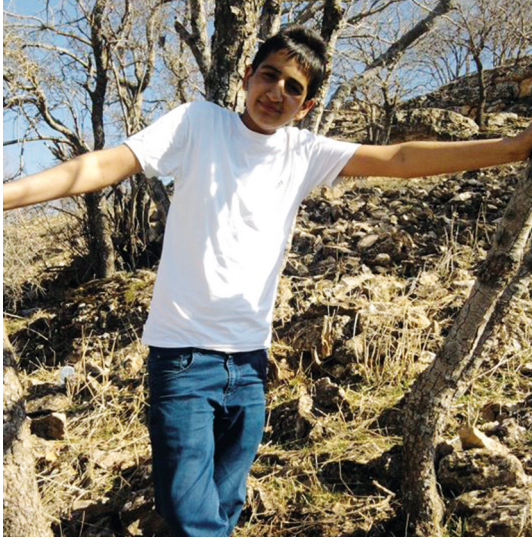

Lösemiden Türkiye Çapında Bir Başarıya

Duyduğumuzda bizi ürküten lösemi neyse ki çaresiz bir hastalık değil. 1995 Batman doğumlu Ozan Çetin lösemiyle tanışan çocuklarımızdan biri. Ozan'ın hikâyesine bu ay dergimizde yer vermemizin çok önemli bir nedeni var: Ozan'ın çifte başarısı! Ozan önce 4 yıllık bir tedavi sonucunda lösemiye yendi. Ailesinde büyük mutluluk yaratan bu duruma bir de Ozan'ın okulundan bir arkadaşıyla birlikte hazırladığı projenin, TÜBİTAK 43. Ortaöğretim Öğrencileri Araştırma Projesi Yarışması'nda Güneydoğu Bölgesi birincisi olması, ardından da finallerde Türkiye dördüncüsü olarak teşvik ödülüne layık görülmesi eklenince, Ozan herkese çifte mutluluk yaşattı.

Okulunun Çanakkale'de düzenlediği izcilik kampına katılan Ozan orada hiç beklemediği bir sürprizle karşılaştı. Yüksek ateş kampının tadını çıkarmasına izin vermedi. Başka bir hastalık belirtisi yoktu. Sadece yüksek ateş... Kamptan döndüğünde ise onu ve ailesini daha kötü bir sürpriz bekliyordu: Lösemi.

Batman Petrol Lisesi son sınıfa geçen Ozan, beş çocuklu bir ailenin en büyük çocuğu. Babası 112 Acil Sağlık Hizmetleri'nde sağlık memuru, annesi ev kadını. 7. sınıfın sonlarında okulunun düzenlediği Çanakkale gezisine katılırken Ozan'ın bir şeyi yoktu. Lösemisinin ilk habercisi kampta ortaya çıkan yüksek ateş olmuştu. Evine döndükten sonraki yoğun halsizliğini ailesi önce yol yorgunluğundan sandı. Ama halsizlik öyle arttı ki hastaneye gitmekten hiç hoşlanmayan Ozan bile hastaneye gitmek istedi. Batman'da gittikleri özel bir hastanede Ozan'a lösemi teşhisi kondu.

Önce Dicle Üniversitesi Tıp Fakültesi'nde bazı tetkiklerin yapılması gerekiyordu. Ancak o sırada hastanede bu konuda uzman bir doktor olmadığı için Ozan İstanbul Üniversitesi Çapa Tıp Fakültesi'ne sevk edildi. Bir haftaya yakın bir süre burada kalan Ozan'ın, hastanede yer olmaması nedeniyle, başka bir hastaneye sevk edilmesine karar verildi. Yapılan araştırmalar sonucunda Ozan Şişli Etfal Eğitim ve Araştırma Hastanesine nakledildi. Kemoterapi gördüğü iki ay boyunca maddi ve manevi çok büyük sıkıntılar yaşayan Ozan'ın ailesinin tek istediği ise oğullarının bir an önce sağlığına kavuşmasıydı. Ozan'ın hastalığından ve yaşanan sıkıntılardan haberdar olan, İtalya'da yaşayan amca hemen durumla ilgilenmeye başladı. Dicle Üniversitesi'ne yeni gelen Prof. Murat Söker'in bir yakınıyla kurduğu iletişim sonrasında, Prof. Söker Ozan'ı ve ailesini Diyarbakır Dicle Üniversitesi'ne çağırdı ve tedavisini yapmak istediğini söyledi. Diyarbakır'a gitmeden önce yakalandığı hastane enfeksiyonu ve ardından gelen karaciğer yetmezliği Ozan'ı yürüyemeyecek hale getirmişti. Ama Ozan Dicle Üniversitesi'ne gitti ve tedavisi başladı. 28 Ağustos 2008 tarihinde başlayan bu tedavi yaklaşık iki ay önce sona erdi ve Ozan lösemiye yendi. Şimdi hastalığının takip sürecinde. Dicle Üniversitesi'nde tedavi görmesi Batman'da yaşayan babası ve kardeşleriyle daha sık görüşmesi açısından bir avantajdı, bu da Ozan'ın moralinin yüksek olması açısından çok önemliydi. Annesi refakatçi olarak zaten hep yanındaydı. Saçlarının dökülmesi, katı tedavi kuralları Ozan'ı çok üzse de, o moralini hep yüksek tutarak umudunu hiç kaybetmedi. Tedavi sürecinde kendisine bu konuda çok destek olan ailesine, özellikle aynı yaştaki dayısına, arkadaşlarına ve diğer yakınlarına çok teşekkür ettiğini özellikle vurguluyor Ozan.

Ürkütücü Ama Umutsuz Değil

Lösemi kan hücrelerini etkileyen bir kanser türü. Tüm kan hücrelerinin yapım yeri, kemiklerin ortasındaki boşlukta yer alan kemik iliğidir. Kemik iliğindeki "kök hücre" adı verilen genç ve öncü hücreler tüm kan hücrelerinin yapımından sorumludur. Kök hücreler vücudumuzda oksijeni taşımakla görevli eritrositlere (alyuvarlar), vücudumuzu çeşitli mikroplara ve yabancı maddelere karşı savunan lökositlere (akyuvarlar) ve kanın pıhtılaşmasını sağlayan trombositlere (kan pulcukları) farklılaşır ve olgunlaşır. Halk arasında kan kanseri olarak bilinen lösemi söz konusu olduğunda ise kemik iliği hatalı çalışır ve normal işlevlerini yerine getirebilmek için olgunlaşması gereken hücreler hep genç veya ilkel kalıp sürekli çoğalır. Olgunlaşamayan bu ilkel kan hücrelerine "blast" adı verilir ve lösemimin tipine göre de lenfoblast veya myeloblast olarak isimlendirilir. Lösemi ortaya çıkış ve ilerleme hızına bağlı olarak "akut lösemi" ve "kronik lösemi" olmak üzere ikiye ayrılır. Akut lösemide hücrelerin tümü olgunlaşmamış ve işlevlerini yerine getiremeyen hücrelerdir, sayıları anormal şekilde artar ve hastalık hızla ilerler. Kronik lösemide kemik iliği blastlarının yanı sıra yeterli sayıda normal hücre de bulunur ve normal işlevlerinin bir bölümünü yerine getirir. Hücre sayısındaki artış ve hastalığın ilerleme hızı akut lösemiye göre daha yavaş gerçekleşir. Lösemi genellikle ortaya çıktığı hücre tipine, hastalığın ortaya çıkma ve ilerleme hızına bağlı olarak akut lenfositik lösemi (erken çocukluk döneminde en sık rastlanan tür), akut myeloid lö-

semi (hem çocuklarda, hem erişkinlerde görülen lösemi tipi), kronik lenfositik lösemi (55 yaş üstü erişkinlerde ortaya çıkan lösemi tipi) ve kronik myeloid lösemi (çocukluk çağıında görülen lösemilerin çok küçük bir bölümünü oluşturan ve genellikle erişkinlerde görülen lösemi tipi) olmak üzere dört gruba ayrılır.

Lösemnin tedavisi mümkün, ama bu hastalık karmaşık bir tedavi gerektiriyor. Bu nedenle de bir ekip çalışması tedavinin en önemli bileşeni. Mutlaka annenin ve babanın, doktorun, hemşirenin ve psikolojik destek ekibinin işbirliği gerekiyor. Tedavide çeşitli yöntemler kullanılıyor. Bazı temel tedavi uygulamaları aynı olsa da tedavi şekli hastaya, hastanın ihtiyaçlarına ve lösemi tipine göre farklılık gösterebiliyor. Tedavinin belirlenmesinde aynı zamanda hastanın yaşı, hastalığın belirtileri ve hastanın genel sağlık durumu da rol oynuyor. Lösemili hastaların genel olarak pek çoğu kemoterapi denen bir ilaç tedavisine alınıyor. Kemoterapiyle kanserli hücrelerin yok edilmesi hedefleniyor. Işın tedavisi (radyasyon tedavisi, radyoterapi) bazı tür lösemilerde ilaç tedavisi ile birlikte kullanılıyor. 3-4 yıl süren kemoterapi sonrasında genellikle olumlu sonuç alınıyor. Kemoterapiye cevap alınmadığı durumlarda kemik iliği nakli uygulanıyor. Kemik iliği naklinde lösemiye yol açan kemik iliği yüksek doz ilaç ve ışınla ortadan kaldırıldıktan sonra yerine sağlıklı bir kemik iliği dokusu naklediliyor. Kemik iliği naklinde, sağlıklı vericiden kan hücrelerinin yapımını sağlayan kök hücreler alınarak löse-

mili hastaya veriliyor. Bazı hastalar için gerekli görülen bu uygulamada kemik iliği daha yaygın olarak bir vericiden sağlanabildiği gibi hastanın kendi kemik iliği de kullanılabilir. Türkiye'de kemoterapi ve kemik iliği nakli batı ülkeleri standartlarında, başarıyla yapılıyor. Şu an ülkemizde biri İstanbul Üniversitesi Çapa Tıp Fakültesi'nde diğeri de Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi İbni Sina Hastanesi'nde olmak üzere iki kemik iliği bankası var. Kemik iliği bankası aslında bir bilgisayar sistemi. Dünyada yaklaşık 20 milyon kişinin kayıtlı olduğu bir kemik iliği bankası sistemi bulunuyor. Hastanın doku grubu bu sisteme bildirildiğinde bu doku grubu kayıtlı doku gruplarıyla karşılaştırılıyor ve uyan doku gruplarının bir listesi çıkıyor. Uyan dokunun sahibinin öncelikle Türkiye'de olması tercih ediliyor. Eğer Türkiye'de değil ise dünyanın neresinde olursa olsun verici devlet desteğiyle Türkiye'ye getiriliyor.

Lösemi tedavisinden sonraki beş yıl büyük önem taşıyor. Hastalığın tekrar etme riski beş yıldan sonra normal bir insanın kansere yakalanma riskiyle neredeyse eşit oluyor.

Çocukları sosyal yaşamdan ayırmadan tedavi etmek çocuğun psikolojisi açısından çok büyük önem taşıyor. Lösemili hastaların taktileri maske lösemi bulaşıcı olduğundan değil, lösemi tedavisi gören kişilere diğer kişilerden enfeksiyon bulaşmasını önlemek için kullanılıyor. Bu önemli bir nokta, çünkü maske kullanımı diğer kişilerin aklına lösemi bulaşıcı mı sorusunu getiriyor.

LÖSEV'le Tanışma

Ozan'a diğer bir destek de Lösemili Çocuklar Sağlık ve Eğitim Vakfı'ndan (LÖSEV) geldi. LÖSEV adını daha önce hiç duymayan Ozan hastanede yatarken oradaki diğer hastalarla ilgilenen LÖSEV çalışanlarının Ozan'ı bulup irtibata geçmesi, Ozan'ın LÖSEV'le bağının başlangıcı oldu. LÖSEV Ozan'a ve ailesine özellikle çektikleri kan sıkıntısı konusunda, ilaç konusunda ve diğer pek çok konuda yardım eli uzattı.

Ozan lösemiye yendi. Ama onu bekleyen güzel bir sürpriz daha vardı. Ozan 2 yıldan uzun bir süre okulundaki biyoloji öğretmeni İbrahim Koç'un düzenlediği proje seminerlerine katılmıştı. Artık kendi başına proje hazırlayabilecek bir seviyeye ulaşmıştı. Bu kurslar sırasında İbrahim Koç öğrencilerine önemli kurumları tanıtmış ve bu kurumların düzenlediği proje ve yarışma ilanlarını web adreslerinden nasıl takip edebileceklerini de öğretmişti. Hastalık sürecinde özellikle bilgisayar konusunda kendisini geliştiren Ozan, bu öğren-

diklerini kullanarak bir gün TÜBİTAK'ın web sayfasında 43. Ortaöğretim Öğrencileri Proje Yarışması'nın ilanını gördü.

TÜBİTAK Proje Yarışması'nda Bölge Birinciliği

Van depreminden çok etkilenen Ozan ve arkadaşı Ayten, öğretmenleri İbrahim Koç liderliğinde deprem bölgesinde yaşanan koordinasyon sorunlarının nasıl giderilebileceğine dair bir proje hazırlama ve yarışmaya katılmaya karar verdiler. Batman Valiliği'nin, Batman İl Millî Eğitim Müdürlüğü'nün, Batman Petrol Lisesi'nin destekleriyle öğretmenleri İbrahim Koç önderliğinde "Van Depremi Örneğinde Türkiye İlleri Doğal Afetler Kardeşliği Projesi"ni hazırladılar. Projelerinde, telefonların çalışmadığı, iletişimin sağlanamadığı bir afet sırasında tüm merkezler ve kurumlar arasında (afet koordinasyon merkezi, sivil savunma merkezleri gibi) iletişim sağlayacak bir internet sitesi hazırladılar. Örneğin Türkiye genelinde ve iller bazındaki ambulans sayısından tutun da, sivil savunma görevlisi sayısına ya da gıda ve içecek stoklarının durumuna kadar pek çok veri internet sitesindeki bilgi işlem sistemine önceden girilmiş olacak. Afet sırasında bu veriler kullanılarak ihtiyaçlar bu sistem üzerinden afet bölgesine olması gerektiği gibi yönlendirilebilecek. Projenin diğer bir yönü de bir "kardeşlik" projesi olması. Afet bölgesindeki halkın ruh hali de düşünülmüş projede ve sisteme diğer bölgelerde düzenlenen etkinliklerin, örneğin festivallerin ilan edilmesini ve bu etkinliklere afet bölgesindeki halkın davet edilmesini sağlayacak bir imkân da dahil edilmiş. Aynı zamanda afet bölgesindeki kişileri evinde konuk etmek isteyen yardımseverler de gene bu sistem aracılığıyla duyuru yapabilecek.

LÖSEV (Lösemili Çocuklar Sağlık ve Eğitim Vakfı)

1998'de kurulan LÖSEV Türkiye'nin dört bir yanındaki lösemili çocuklara ve ailelerine ücretsiz sağlık, eğitim ve kalacak yer hizmeti veriyor. Çocuklar 2000 yılında Ankara'da kurulan LÖSANTE Lösemili Çocuklar Hastanesi'nde tedavi olurken ailelerine de maddi yardım ve psikolojik destek sağlanıyor. Tedavi süresince eğitimlerinden geri kalmamaları için 2008 yılında kurulmuş Lösemili Çocuklar Okulu'nda ise çocuklar profesyonel ve gönüllü öğretmenlerin eşliğinde yaşlarıyla aynı seviyede eğitim görmeye devam ediyorlar. Ankara dışından gelen hasta ve hasta yakınlarının konaklama sorunlarını da ortadan kaldırmak ve ücretsiz konaklamalarını sağlamak amacıyla da Lösemili Çocuklar Konukevi 23 Eylül 2006'dan beri hizmet veriyor.

Sağlık merkezinin, konukevinin, aile konutlarının ve üretim atölyelerinin bulunduğu Lösemili Çocuklar Köyü ise 2010 yılının Haziran ayında açılarak pek çok etkinliğe ve hizmete ev sahipliği yapmaya başlamış. Örneğin lösemili çocukların anneleri ve tamamen iyileşmiş olan gençler köyde düzenlenen meslek edindirme ve el sanatları kurs-

larına katılabiliyor ve öğrendikleri sayesinde ortaya çıkardıkları ürünlerle gelir sağlıyor. Löseminin tanı ve tedavisindeki başarı oranını yükseltmeyi, lösemi hastalığına karşı toplum bilincini ve duyarlılığını artırmayı ve tüm lösemili çocuklara ulaşabilme-yi hedefleyen LÖSEV, 2007'de Birleşmiş Milletler Ekonomik ve Sosyal Konseyi Özel Da-

nişmanlık Statüsüne sahip sivil toplum kuruluşu olmuş. Gene aynı amaçlar doğrultusunda LÖSEV Türkiye çapında seminerler ve kampanyalar düzenliyor ve projeler yürütüyor. İşte bu projelere en güzel örneklerden biri de Ankara Kalkınma Ajansı desteğiyle hayata geçirilen "Başkent'te Hayata Bağlanıyoruz" Projesi. Katılımcılarını kanser hastalarının ve kanseri yenmiş hastalar ile yakınlarının oluşturduğu proje kapsamında danışmanlık hizmetleri veriliyor, hobi saatleri düzenleniyor, rahatlama teknikleri uygulanıyor, kahkaha yogası ve meditatif nefes ve rahatlama egzersizleri yapılıyor, spor ve sanat etkinlikleri,

paylaşım saatleri, seminerler, Ankara çevresinde ve merkezinde turlar düzenleniyor ve Kanseri Yeneler Günü kutlamaları yapılıyor. Türkiye'nin her yerinden gelen kanser hastalarına konaklama imkânı sunuluyor, sağlık durumu gereği refakatçi bulundurması gereken hastalara yakınlarının da eşlik etmesine izin veriliyor. 4 günlük bölümler halinde gerçekleştirilen projeye katılanlar 4. günün sonunda "Bu proje beni evden çıkardı, hep düşünceli ve karamsar olarak geldim kampa, şimdi güler yüzlü ve sevinçliyim. Bilmediklerimi öğrettikleri için LÖSEV'e çok teşekkür ediyorum. 4 günüm çok maceralı geçti. Hiçbir zaman unutamayacağım", "Vermeden almayı gördüm. Bu sevgi selinde görev alan herkese teşekkürler. Katılmaktan çok mutluyum.", "Güzel dostluklar, güzel insanlar kazandık. Hayatımızdaki bütün olumsuzlukları hayatımızdan atmayı öğrendik. Bu projenin devam etmesini diliyorum" gibi sözlerle memnuniyetlerini ifade ediyor. Kasım ayına kadar sürecek projeye katılmak isteyenler 0 312 447 06 60 numaralı telefondan LÖSEV Sosyal Hizmetler Birimi ile iletişime geçebilir.

LÖSEV tüm hizmetlerini, etkinliklerini, projelerini bireysel ve kurumsal desteklerle yürütmeye çalışıyor. Bu nedenle lösemi ile mücadelede LÖSEV ile yapılacak her türlü işbirliği, fikir alışverişi ve destek onlar için çok büyük önem taşıyor.

<http://www.losev.org.tr>

Ozan ve Ayten işte bu projeye TÜBİTAK 43. Ortaöğretim Öğrencileri Proje Yarışması'nda Sosyoloji alanında Güneydoğu Bölge 1.'si oldular, Türkiye 4.lüğüyle de teşvik ödülü almaya hak kazandılar. Ozan lösemiye yenerek hayata böyle bir ödülle tekrar merhaba dedi. Projelerinde oluşturdukları sistem, İl Afet Koordinasyon merkezlerinin ve valilik bünyesindeki afete ilgili diğer merkezlerin kullanılacağı bir sistem. Ancak sonraki aşamalarda muhtarlıkların da kullanımına açılacak, ardından da herkesin kullanabileceği bir hale getirilecek. Projenin duyurulması ve tanıtılması için fırsatlara ihtiyaç var. İlk olarak ülkemizde kullanılmasını sağlamak amacıyla öncelikle İçişleri Bakanlığı'ndan destek bekliyorlar. Bu destek sayesinde hem sistemin güvenilirliğinin sağlanacağını hem de sistemin geliştirilmesi için gerekli desteği alabileceklerini düşünüyorlar.

Bir zamanlar adını hiç duymadığı ama hastalık sürecinde onu hiç yalnız bırakmayan LÖSEV yetkilileri, projesiyle gösterdiği başarıdan sonra Ozan'ı Ankara'ya, LÖSEV'e davet etti ve bir dizüstü bilgisayar hediye ederek Ozan'ın kendi deyimiyle başarısını "taçlandırdılar".

İyi bir *Bilim ve Teknik* dergisi okuyucusu olan Ozan teknoloji konularına ilgi duyuyor ve araştırıyor. "İmkân olursa" bilim insanı olmak istiyor. Bunun için kendisi elinden geleni yapacak. Doğuştan gelen böbrekte daralma hastalığı nedeniyle yıllarca üroloji doktorlarının kapısını çalan Ozan, o zamanlar üroloji uzmanı daha sonra da onkolog olmak istiyormuş. Ancak şimdilerde projesiyle de ilgili olarak "paramedik" yani ambulans ve acil bakım teknikeri

olmak istiyor. Teknolojik konularla ilgili yeni şeyler öğrenmeyi ve araştırmayı çok seviyor. Tiyatro oyunlarında, şiir dinletilerinde ses ve ışık gibi teknik konularda arkadaşlarına destek veriyor. LÖSEV'in Batman gönüllülerinden olan Ozan münazaralara katılmayı da çok seviyor. Ozan'ın bir de yaşadığı il için bir isteği, bir dileği var: Batman'da bir lösemi hastanesi olmasını istiyor.

Ozan hastalığı boyunca umudunu ve azmini korudu ve hastalığını yenerek büyük bir başarı elde etti, özellikle bu hastalıkla mücadele eden arkadaşlarına örnek olmak istiyor ve umutlarını hiç kaybetmemelerini öneriyor. Biz de Ozan'a ideallerinin peşinde koşacağı sağlıklı ve başarılı günler diliyoruz.

